नामानन्देभ्यः श्रेष्ठत्वम् श्रुत० ब्रा० १४।७।१।२१ वा क्यादौ उक्तं यथा

"एषोऽस्य परमो लोक एषोऽस्य परम आनन्द एतस्यैवानन्दस्यान्यानि भूतानि मात्रामुपजीवन्ति । स यो मनुष्याणां राद्धः समृद्धो भवति । अन्येषामधिपतिः सर्वैर्मानुष्यकैः कामैः सम्पन्नतमः स मनुष्याणां परम आनन्दः । अथ ये शतं मनुष्याणामानन्दाः । स एकः पितॄणां जितलोकानामानन्दः । अथ ये शतं पितॄणां जितलोकानामानन्दाः । स एकः कर्मदेवानामानन्दो ये कर्मणा देवत्वमभिसम्पद्यन्ते । अथ ये शतं कर्मदेवानामानन्दाः । स एक आजानदेवानामानन्दो यश्च श्रोत्रियोऽवृजिनोऽकामहतः । अथ ये शतमाजानदेवानामानन्दाः । स एको देवलोक आनन्दो यश्च श्रोत्रियोऽवृजिनोऽकामहतः । अथ ये शतं लोक आनन्दाः । स एको गन्धर्वलोक आनन्दो यश्च श्रोत्रियोऽवृजिनोऽकामहतः । अथ ये शतं गन्धर्वलोक आनन्दाः । स एकः प्रजापतिलोक आनन्दः अथ ये शतं प्रजापतिलोक आनन्दाः स एको ब्रह्मलोक आनन्दो यश्च श्रोत्रियोऽवृजिनोऽकामहतः एष ब्रह्मलोकः सम्राडिति" भू० । "परमो मोक्षलक्षणो लोकः स्वयंज्योतिःस्वभावो लोकयद्वस्य सुखवृत्तिविषयः स्वाभाविकः । परमः स्वरूपानुभवलक्षणो सुखो निरतिशय आनन्दः पूर्णानन्दः । किं च वस्तुतो नास्त्येवाल्पसुखातिरिक्तं वैषयिकमपि सुखमित्याह एतस्यैव ब्रह्मानन्दस्य मात्रां कलामात्रं अन्यानि अविद्यया ब्रह्मणोऽन्यत्वेन परिकल्पितानि ब्रह्मादिस्तम्बपर्यन्तानि भूतान्युपजीवन्ति उपभुञ्जते तावन्मात्रेणैवानन्दीनि भवन्तीत्यर्थः । मानुषानन्दमारभ्य ब्रह्मानन्दपर्यन्तमुत्तरोत्तरशतगुणितातिशयशालिनां परब्रह्मानन्दावयवानां प्रतिपादनद्वारेणावयविनं निरुत्तरगणितभेदमनतिशयं ब्रह्मानन्दं दर्शयितुमुत्तरा श्रुतिः प्रवर्त्तते" भा० ।

ब्र(ब्र)ह्मापित पु० सर्वमेधयज्ञस्वराज्यभेदे "त्वष्टा च यमदग्निश्च कण्वश्चोऽथ तिलोत्तमा । ब्रह्मापितोऽथ ऋतजिद्धरादृश्च सप्तमः । माधमासे वसन्त्येते सप्त मैत्रेय भास्करे" विष्णुपु० २अंशे १०अ० ।

ब्र(ब्र)ह्मारण्य न० ब्रह्मणोऽरण्यमिव । वेदपाठभूमौ त्रिका०

ब्र(ब्र)ह्मार्पण न० १सर्वकर्मकर्मोद्यात्मतया ब्रह्मचिन्तने ब्रह्मणि परमात्मनि ईश्वरे २सर्वकर्मफलानां समर्पणे च तत्प्रकारः कूर्मपु० ४अ० उक्तो यथा "ब्रह्मणा दीयते देयं ब्रह्मणे संप्रदीयते । ब्रह्मैव दीयते चेति ब्रह्मार्पणमिदं परम् । नाहं कर्त्तासर्वमेतद्ब्रह्मैव कुरुते तथा । एतत् ब्रह्मार्पणं प्रोक्तं कर्मभिस्तत्त्वदर्शिभिः । प्रीयात् भगवानीशः कर्मणाऽनेन शाश्वतः । करोति सततं बुद्ध्या ब्रह्मार्पणमिदं परम् । यद्वा फलानां सन्न्यासं प्रकुर्यात् परमेश्वरे । कर्मणामेतदप्याहुर्ब्रह्मार्पणमनुत्तमम्" ।

ब्र(ब्र)ह्मावर्त्त पु० "सरस्वतीदृषद्वत्योर्देवनद्योर्यदन्तरम् । तं देवनिर्मितं देशं ब्रह्मावर्त्तं प्रचक्षते" मनूक्ते १देशभेदे २तत्रस्थे तीर्थभेदे च भा०व० ८३अ० ।

ब्र(ब्र)ह्मासन न० ६त० । ब्रह्मणः ऋत्विग्भेदस्य १आसने ब्रह्मास्तरणादयोऽस्यत्र । ब्रह्मणस्तदुपासनाङ्गमासनम् । २पद्मस्वस्तिकादौ आसने । "ब्रह्मासनं तदाख्यं यत् कृत्वा ब्राह्मणो भवेत् । एकपादमूरौ दत्त्वा तिष्ठेद्दण्डाकृतिर्भवेत्" रुद्रया० उक्ते देवपूजाङ्गे ३आसनभेदे च ।

ब्र(ब्र)ह्मास्त्र न० ६त० । अस्त्रभेदे भा० आ० १६६ अ० ।

ब्र(ब्र)ह्माहुति न० ब्रह्मैवाहुतिः । वेदाध्ययने "ब्रह्माहुतिहुत पुण्यमनध्यायवषट्कृतम्" मनु० ।

ब्र(ब्र)ह्मिन् पु० ब्रह्मवेदस्तपो वाऽस्त्यस्य मत्वर्थे इनि टिलोपः । वेदतपसोः श्रोत्रीभूते १परमेश्वरे । तदाराधनार्थमेव तपोरतुष्टानात् तस्य तत्त्वेन्द्रियत्वम् । "ब्रह्मविद् ब्राह्मणो ब्रह्मी" विष्णुस० । ब्रह्म वेदो वेद्यतयास्त्यस्य इनि । २वेदतदर्थाभिज्ञे ।

ब्र(ब्र)ह्मिष्ठ त्रि० अतिशयेन ब्रह्मी इष्ठन् टिलोपः । अतिशयेन ब्रह्मणे । "ब्राह्मणा भगवन्तो यो ब्रह्मिष्ठः स एता (गाः) उदलताम्" छ० उ० "ब्राह्मणाः श्रुताध्यायाननिष्ठास्तदर्थनिष्ठाः सर्वे यूयं ब्रह्मणोऽतिशयेन अभिज्ञाः" भा० । "ब्रह्मिष्ठमाधाय निजेऽधिकारे ब्रह्मिष्ठमेव स्वतनुप्रसूतम्" रघुः । २दुर्गायां स्त्री "ब्रह्मिष्ठा वेदमाहात्म्यात् गायत्री चरणान्मता । वेदेषु चरते यस्मात्तेन सा ब्रह्मचारिणी" देवीपु० ४६अ० ।

ब्र(ब्र)ह्मी स्त्री ब्रह्मणे हिता मेधाजनकतया अण् टिलोपः वा० न ङीप् । (वामनहाटि) स्वनामख्याते लताभेदे त्रिका० ।

ब्र(ब्र)ह्मीघृत न० स्वारसतघृतमिति ख्याते औषधविशेषे यथा "समूलपत्रात्तत्पाथश्च ब्रह्मीं प्रक्षाल्य वारिणा । उद्धृत्य खोदयित्वा रसं वस्त्रेण गालयेत् । रसे अष्टगुणे तस्मिन् घृतप्रस्थं विपाचयेत् । हरिद्रा